

Motion till riksdagen

1987/88:Sk46

av Carl Bildt m. fl. (m)

med anledning av prop. 1987/88:156 om ändringar i lagen (1983:1053) om skatt på omsättning av vissa värdepapper

1 Sammanfattning

Moderata samlingspartiet motsätter sig bestämt den utvidgning av omsättningsskatten på värdepapper som regeringen föreslår.

Vi har alltsedan regeringen först lanserade det ursprungliga förslaget om omsättningsskatt på aktier 1983 varit starkt kritiska och varnat för de effekter som nu framträder. Omsättningen på aktiemarknaden har minskat, och en icke obetydlig del av handeln i svenska aktier sker nu utomlands. Därför är det angeläget att omsättningsskatten i stället successivt avvecklas. Vi föreslår därför att omsättningsskatten på utländska placerares handel med svenska aktier redan nu slopas i stället för att, som regeringen vill, ytterligare utvidgas.

Förslaget att dessutom införa en omsättningsskatt på penning- och obligationsmarknaderna visar att regeringen ingenting lärt av de negativa effekter som redan nu visat sig på aktiemarknaden. Förslaget kommer – om det genomförs – att innebära ett steg tillbaka och försämra funktionsdugligheten hos dessa viktiga marknader. Omsättningsskatten leder till en höjning av räntenivån, vilket ytterst drabbar villaägare och hyresgäster samt ökar upplåningskostnaderna för stat och kommun.

I propositionen åberopas Schweiz som ett föredöme, men där liksom inom EG överväger man nu att ta bort skatterna på handeln med värdepapper. Sverige skulle alltså gå mot strömmen om regeringens förslag antogs av riksdagen. Därmed skulle vi ytterligare hamna på efterkälken när det gäller den finansiella integration som pågår inom den europeiska gemenskapen.

2 Inledning

I propositionen föreslås att en omsättningsskatt skall införas på den s. k. penning- och obligationsmarknaden. Dessutom föreslås att nuvarande omsättningsskatt på aktier även skall gälla fondkommissionärers handel för egen räkning. En omsättningsskatt införs också vid handel med premieobligationer. De föreslagna åtgärderna beräknas ge ökade skatteintäkter på ca 1 miljard kronor per år och träda i kraft den 1 januari 1989.

Moderata samlingspartiet avvisar bestämt de förslag som framförs i propositionen. Mot bakgrund av den utflyttning av handeln i svenska aktier som skett under senare år till utländska börser bör i stället den nuvarande

omsättningsskatten på aktier slopas, i första hand såvitt avser transaktioner som görs av valutautlåningar.

Mot. 1987/88
Sk46

Delar av regeringsförslaget har remissbehandlats. Det har därvid framkommit en massiv kritik från de berörda remissinstanserna. Endast två av de tillfrågade instanserna har förordat att en omsättningsskatt införs på penning- och obligationsmarknaden. Bland de remissinstanser som riktat avgörande kritik mot förslaget återfinns riksbanken och riksgäldskontoret. De har särskilt betonat vikten av en väl fungerande interbankmarknad och menat att denna påtagligt försämras om en omsättningsskatt införs. Totalt har 35 av 37 remissinstanser ställt sig kritiska till förslaget, men det har inte påverkat regeringen. Bara LO och Allmänna pensionsfondens första fondstyrelse är positiva.

3 Effekter på penning- och obligationsmarknaden

Handeln på penning- och obligationsmarknaden bygger på att banker och fondkommissionsbolag fungerar som länkar mellan låntagare och långivare. I denna funktion förbinder sig bankerna och fondkommissionsbolagen att upprätthålla en marknad för låntagarens värdepapper. Rollen som market maker innebär ett åtagande att till ett visst pris köpa eller sälja vissa volymer av värdepapper. Därmed finns det alltid tillförlitlig information om aktuella priser. Dessutom kan de som handlar på marknaderna vara säkra på att alltid kunna köpa och sälja till de angivna priserna.

Den som åtar sig att vara market maker ikläder sig en ränterisk, eftersom marknadsröntorna, och därmed priserna på de räntebärande värdepappren, ständigt fluktuerar. Utfästelser att köpa eller sälja värdepapper till angivna priser kan därför resultera i förlustaffärer. Denna risk reduceras om en market maker kan lita på att likviditeten i marknaden är så god att ett visst värdepapper omgående kan avvecklas. Dessutom reduceras risken om aktörerna kan teckna balanserande termins- eller optionskontrakt genom s. k. hedging.

Systemet med market makers har varit till gagn för riksgäldskontorets hantering av statsupplåningen. Dessutom har riksbankens operationer på penningmarknaden och därmed uppläggningsen av hela penningpolitiken underlättats.

Det samlade värdet av sådana värdepapper som omsätts på penning- och obligationsmarknaden uppgår till ungefär 1 000 miljarder kronor. Omsättningen på denna marknad kan beräknas till ca 10 000 miljarder kronor per år.

Den föreslagna omsättningsskatten kommer att leda till att skillnaden mellan köp- och säljpriser ökar, vilket innebär att transaktionskostnaderna stiger. Det försvagar i sin tur market maker-funktionen och minskar interbankhandelns omfattning. Därmed försvagas också marknadens funktionsduglighet och förmåga att absorbera de stora värdepappersvolymer som det är fråga om. En försvagad interbank- och market maker-funktion leder till större räntesvängningar på marknaden. Införandet av en omsättningsskatt på derivatmarknaderna, dvs. på options- och terminsmarknaderna, försvårar ytterligare market maker-funktionen, eftersom bl. a. kostnaden för "hedging" stiger.

Finansministern medger i propositionen att en omsättningsskatt försämrar marknadens effektivitet. Därmed erkänner han också indirekt att en omsättningsskatt leder till större svängningar. Mot denna bakgrund är det förvånande att motivet för att införa omsättningsskatten sägs vara att "dämpa svängningarna på de finansiella marknaderna och skapa ett mer stabilt system" (s. 10 i propositionen).

Detta belyser propositionens avgörande svaghet. Det går nämligen inte att hävda att omsättningsskatten dämpar svängningarna på marknaden, samtidigt som regeringen erkänner att skatten leder till en sämre funktionsduglighet hos samma marknad och därmed till större räntefluktuationer. Antingen gäller det ena eller det andra. Båda ståndpunkterna kan däremot inte intas samtidigt. Om skatten dämpar icke önskvärda fluktuationer, borde den vara så hög som möjligt. Men om den påverkar marknaden negativt och ökar svängningarna, borde den inte införas alls.

Regeringen verkar således inte veta hur den skall förhålla sig till sitt eget förslag. Att propositionen utgör ett beställningsarbete från LO och att regeringen endast expedierar denna beställning – utan att beakta de negativa konsekvenser som 35 av 37 remissinstanser så entydigt varnat för – framgår med all önskvärd tydlighet.

Omsättningsskatten kommer att leda till en höjning av räntenivån, vilket ytterst drabbar villaägare och hyresgäster. Dessutom ökar upplåningskostnaderna för stat och kommun, som är de största låntagarna på marknaden.

Flera remissinstanser har varnat för att andra former av kreditförmedling, t. ex. bank- och finansbolagskrediter samt direktutlåning från försäkringsinstitut, kommer att gynnas om värdepappersskatten införs. Vidare kan en del av kreditförmedlingen komma att ske via utländska banker. Detta skulle innebära att den svenska kapitalmarknaden tar åtskilliga steg tillbaka i utvecklingen. Följden skulle bli att marknaden fungerar sämre, att räntan pressas upp, att riksgäldskontorets hantering av statsskulden försvåras och att riksbankens möjlighet att effektivt bedriva penningpolitik minskar.

4 Effekter på aktiemarknaden

Omsättningsskatten på aktiemarknaden infördes den 1 januari 1984 och fördubblades fr. o. m. den 1 juli 1986. Fondkommissionärernas egen handel med aktier har emellertid från början varit undantagen från omsättningsskatt. I propositionen föreslår dock nu regeringen att detta undantag skall slopas, varvid egenhandeln skall belastas med motsvarande hälften av den omsättningsskatt som utgår på övriga aktietransaktioner. Därmed fortsätter regeringen på den redan år 1983 inslagna vägen att föreslå åtgärder som försämrar aktiemarknadens funktionsduglighet. Regeringen har alltsedan 1983 drivit igenom en rad olika åtgärder som påverkat aktiemarknaden negativt. Udden har särskilt varit riktad mot det enskilda aktiesparandet.

I mitten av 1970-talet fungerade den svenska aktiemarknaden dåligt. Den omsatte då endast ett par miljarder kronor om året. Motsvarande siffra är i dag ungefär 125 miljarder kronor. På 1970-talet kunde aktiemarknaden på sin höjd mobilisera ett par hundra miljoner kronor per år i nytt riskvilligt kapital för näringslivets investeringar och utveckling. I dag är motsvarande

siffran ungefär 6 miljarder kronor. Näringslivets behov av nytt riskvilligt kapital från aktiemarknaden fortsätter emellertid att öka. Men samtidigt som behovet av riskvilligt kapital ökar har börsomsättningen sedan några år minskat. Under 1986 var omsättningen 142 miljarder kronor. Förra året sjönk den, som ovan angivits, till 125 miljarder. Inledningen av 1988 antyder att omsättningen skulle sjunka till under 100 miljarder kronor.

En viktig förklaring till den sjunkande börsomsättningen är omsättningskatten på aktier. Före omsättningsskattens fördubbling vid mitten av 1986 hade utländska placerares köp och försäljning av aktier på den svenska marknaden en årstakt av 40 miljarder och ett nettokapitalflöde på 4 miljarder kronor. Under 1987 sjönk denna omsättning till 22 miljarder, och vi fick i stället ett kapitalutflöde på 4 miljarder kronor. Vad som har hänt är att en betydande del av den svenska börsomsättningen flyttat utomlands till följd av att svensk fondhandel efter den svenska omsättningsskattens fördubbling 1986 fick tre gånger högre transaktionskostnader än de utländska konkurrenter som handlar med svenska aktier i London och New York.

Denna utveckling borde leda till att omsättningsskatten på aktier slopas. I stället går regeringen rakt motsatt väg genom att föreslå att omsättningsskatten utvidgas ytterligare till att också gälla fondkommissionärers egenhandel med aktier. Regeringen för således en bakvänd politik.

Fondhandlarnas egenhandel kan uppskattas till uppemot hälften av den omsättning som sker årligen på Stockholms fondbörs. Den svarar därmed för en viktig funktion när det gäller att upprätthålla marknadens likviditet, något som är till gagn inte minst för mindre aktiesparare. Efter börsraset i oktober 1987 minskade omsättningen kraftigt, vilket allvarligt försämrade marknadens funktionsduglighet. Likviditeten kunde upprätthållas endast genom fondkommissionärernas handel. Det är inte säkert att den turbulens som präglade de finansiella marknaderna i slutet av 1987 var en engångsföreteelse. I dagsläget går det inte att utesluta att finansmarknaderna kan komma att utsättas för förnyad press. Därmed är det direkt oansvarigt av regeringen att komma med förslag som allvarligt försämrar aktiemarknadens funktionsduglighet.

Fondkommissionärernas s. k. market maker-funktion spelar en särskilt viktig roll för den s. k. OTC-marknaden. Denna har fungerat i fem år. Tillströmningen av små och medelstora företag, främst av karaktären familjeföretag, blev redan från starten livlig. Mycket snart uppgick antalet noterade bolag till ca 70 st med tillsammans ungefär 20 000 anställda. Denna marknad skapades för att bolag med den begränsade finansiella bas som ägarfamiljerna kan erbjuda fick tillgång till en kapitalmarknad under ordnade och kontrollerade former. Därmed kunde egna anställda och privatpersoner via nyemissioner stärka OTC-bolagens möjligheter att utvecklas och trygga en långsiktig överlevnad. Den socialdemokratiska regeringen har på en mängd olika områden visat en förtjusning i att snabbt förändra och försämrat spelreglerna. Så har också skett på OTC-marknaden genom att förmögenhetsskatten skärpts kraftigt för de flesta OTC-aktieägare. När omsättningsskatten på aktier nu utvidgas till att gälla fondkommissionärer, drabbas OTC-marknaden kraftigare än den övriga aktiemarknaden

Mot. 1987/88
Sk46

genom att OTC-marknaden helt och hållet bygger på en väl fungerande market maker-funktion.

Mot. 1987/88
Sk46

5 Sverige går mot strömmen

Integrationen inom den europeiska gemenskapen går snabbt på det finansiella området, och mycket talar för att EG lyckas skapa en inre kapitalmarknad till 1992. Som ett led i denna integrationsprocess kommer alla skatter på handeln med värdepapper att tas bort inom gemenskapen. Transaktionsskatternas avskaffande syftar till att stärka EG:s finansiella sektor i konkurrensen med Japan och USA. Även EFTA-landet Schweiz, vilket regeringen åberopar som ett föredöme, överväger man nu att ta bort skatterna på handeln med värdepapper.

Det är förvånande att regeringen framhåller att omsättningsskatt på aktiehandel och handel med penning- och obligationsmarknadsinstrument förekommer i en rad olika länder, när samma länder nu börjat en process för att avskaffa dessa skatter. I den situationen går Sverige mot strömmen, om regeringens förslag förverkligas.

6 Slutsats

Moderata samlingspartiet har alltsedan det ursprungliga förslaget om omsättningsskatt på aktier lanserades av den socialdemokratiska regeringen 1983 varit starkt kritiskt och varnat för de effekter som nu tydligt framträder. Vi motsätter oss därför bestämt den utvidgning av omsättningsskatten som regeringen nu föreslår. Enligt vår uppfattning bör den nuvarande omsättningsskatten på aktier successivt avvecklas. I första hand är det angeläget att omsättningsskatten slopas på utländska placerares handel med svenska aktier.

7 Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen avslår proposition 1987/88:156 om ändringar i lagen (1983:1053) om skatt på omsättning av vissa värdepapper,
2. att riksdagen hos regeringen begär förslag om avskaffande av valutautlännings skyldighet att erlagga omsättningsskatt vid handel med svenska aktier.

Stockholm den 20 april 1988

Carl Bildt (m)

Lars Tobisson (m)

Anders Björck (m)

Nils Carlshamre (m)

Rolf Dahlberg (m)

Bo Lundgren (m)

Arne Andersson (m)

i Ljung

Ingegerd Troedsson (m)

Ingrid Sundberg (m)

Rolf Clarkson (m)

Ann-Cathrine Haglund (m)

Sonja Rembo (m)

Per-Olof Strindberg (m)